USTAWY POWSZECHNE
DLA
DOBR MOICH RZĄDZCOW.

Podług Exemplarza drukowanego przeſzłego roku w Siemiatyczach za rozkazem J. O. Xiężny Jabłonowskiey, Woiewodziny Bracławſkiey.

TOM IV.

w WARSZAWIE 1787.
Nakładem i Drukiem Michała Grölla, Kſięgarza Nadwornego J. K. Mci.

REIESTR MATERYI

w KSIĄZCE DOZORCY FABRYK

ZNAYDUIĄCEY SIĘ.

POWINNOŚCI
DLA
DOZORCY FABRYK.

Funkcya ta rowney wierności y pilności potrzebuie, iak y wſzyſtkie inne, bo uſzkodzenie w intratach w wielorakich ſpoſobach tyle przynieść może, ile wſzyſtkie gdy ſą niedbałe adminiſtrowane, a czaſem y nierownie więcey, grzebiąc niezdatnie koſzt, a przy tym częſtokroć gotuiąc grob dla ludzi lub bydła, przez nietrwałość zro-

bioney budowy, niestarownie albo nieumieiętnie postawioney, lub też przez zażycie złych do niey nie wczas sprowadzonych, y źle przysposobionych materyałow, iako więc doskonała rzeczy znaiomość iest naypierwszą powinnością rządzcow czym dysponuiących, tak nabycie oney iest obowiązkiem naypryncypalnieyszym Fabrycznego, ażeby mogł to, co mieć sobie będzie rozkazano, doskonale y życzliwie dopełniać sam, nie spuszczaiąc się na Rzemieślnikow, ktorych gatunek rzadko kiedy poczciwych okazuie ludzi.

Dozor roboty dzienney pilnie ma być sprawowany, ażeby nikt czasu w robocie prożnym staniem albo inną zabawą niemitrężył, żeby powinną robotę podług wymiaru odrobił, y tak iey zadosyć uczynił, ażeby iey poprawiać, albo cale przerabiać nazaiutrz nie trzeba było. Taż pilność być ma zachowana, y dla przyieżdżaiącey do roboty pańszczyzny, ktora rzecz każdą zrobić powinna podług ustaw swoich y wymiaru, a za każdy raz przywiezionego piasku, drzewa, cegły, brać od Fabrycznego bilet, poki liku obrocenia powinnych razow nie dopełni, te zaś gdy uiści w robocie swoiey, ma być puszczony

zaraz włościanin do domu, choćby skończył zaraz po południu, do żadney dalszey powinności nad ustawę nie pociągaiąc go.

Magazyn swoy w doskonałym ma trzymać porządku, którego inwentarz dokładnie maiąc spisany, podług formy Tabelli pod liczbą 54. zostaiący, utrzymywać go będzie zawsze w regularnym ułożeniu, gatunkami każdą rzecz złożoną maiąc, wpisuiąc pod datami wchodzącą do siebie perceptę, y nic nie wydaiąc, tylko za memi assygnacyami, które w książkę zapisane także zaraz być maią.

Na raportach bywać punktualnie Fabryczny powinien, dla odebrania powracaiących do siebie wydanych tygodniowych biletow pańszczyźnie, o potrzebie oney (ieżeli ią widzi) na przyszły opowie tydzień, y co będzie miał sobie z niey udzielonego z ksiąg Administratorskich wynotuie, ażeby wiedział zkąd, y wiele każdego dnia ma się iey spodziewać, y za iey uchybieniem którego winić Administratora na raporcie tygodniowym.

Bilety swoie w liku zawsze 200. mieć pod zamknięciem swoim powinien, y tyle ich

tylko z sobą brać na fabrykę idąc, ile dnia ktòrego pańszczyzny mieć się zkąd spodziewa.

Na roboty odemnie dysponowane wydaiąc materyał stolarzom, cieślom, kowalom, ślusarzom, y innym w skarbie robiącym rzemieślnikom, żadney rzeczy bez wymiaru doskonałego z abrysu wziętego dać nie powinien, ani kowalom, ślusarzom, żelaza dawać y odbierać bez wagi, y proby pierwszey przy sobie wziętey wiele na iaką rzecz wychodzić go ma, od funta każdey roboty po 3. grosze płacąc. Expens więc całey percepty swoiey zapisuiąc tak regularnie, ażeby nietylko wyrażony w regestrach był wydatek iakiey rzeczy, ale oraz na co wydana była, y wiele na to wyszło, podobney regestratury formę daie się na Tabelli pod liczbą 55. Proby zaś wzięte zapisywane być osobno maią, sposobem Tabelli pod liczbą 56. wyrażoną, ażeby gdy się o wielość czego spytam, ukazana być mi mogła zaraz. Podobny porządek nietylko do doskonałego sprawowania funkcyi iest koniecznie należący, ale ieszcze y potrzebny do wiadomości wczesney, wiele czego przygotować będzie należało do iakiey wyznaczoney w skarbie roboty.

Rzemieślnik każdy ma daną ſobie mieć kſiążeczkę, w ktòrey nayprzod kontrakt iego zapiſany być mu ma, a potym y zapłata pod datami wyrażona, iaką y kiedy wybierał, zgubienie zaś iey przez rzemieślnika, traci mu prawo upomnienia ſię o ſwoią należytość, kontrakt zaś na drugą przepiſany rękę, w Archiwum Ekonomicznym złożony być powinien.

Pieniężna percepta y expens regularne także pod datami ma ſwoie mieć zapiſywanie od Fabrycznego, a żadnemu rzemieślnikowi wypłacać pierwey nie ma, poki robotą w ſkarbie iey nie zarobi, gdyby zaś na ktòrey uſkutkowanie przydłużſzego czaſu trzeba było, przez ktòren koniecznie rzemieślnik do życia ſwego potrzebowałby pieniędzy, na ten czas pomiarkowawſzy iak długo robić ią może, tygodniami Fabryczny wypłacać mu należące pieniądze będzie, pilnuiąc zawſze, ażeby codzienne roboty iego pomnożenie ſkarb zabespieczało, o niezawodności pieniężnego wydatku. Gdyby zaś przez nadebrane pieniądze, lub przez złą od rzemieślnika, a wypłaconą iuż robotę ſkarb kiedy miał ſzkodować, w odpowiedzi będzie z własnych zasług Fabryczny, który za to płaconym zosta-

ie, ażeby był pilnym krzywdy ſkarbowey wſzędzie ſtrożem.

O parobkach y koniach do fabryk ſłużących pilny dozor mieć Fabryczny będzie, tak o ich wygodzie, iako y o ich regularności roboty, a nayprzod latem parobkow wzbudziwſzy o godzinie 3ciey, a zimą o 4tey, po porannych z niemi odmowionych pacierzach, konie ochędożyć każe, nakarmić y napoić, ktore nim ziedzą, każe zamieść parobkom ſtaynię, wozy naſmarować ſamym ſię ochędożnie ubrać y wyieżdżać z niemi na fabrykę o godzinie 4tey latem, a zimą o 5tey; latem więc od godziny 4ty do godziny 9ty z rana, a po obiedzie od godziny 4ty do 8. a zimą zrana od 5tey do godziny 11. a po południu od 1. do 5tey pracować niemi każe, to ieſt: latem y zimą po 9. godzin na dzień cały, w letni zaś czas w godziny koniom do ſpoczynku wyznaczone, gdy ich parobcy odprowadzą rano, w południe, y w wieczor, zaraz płachtą zetrzeć z nich pot y proch powinni, dać im ieść y pić, y ſpokoynie w ſtayni lub w cieniu ſpoczywać pozwolić, do godzin do pracy im wyrnaczonych, ſami zaś oprzątnowſzy konie y śniadanie ziadłſzy, do roboty iść maią tey, ktora im będzie wyzna-

czona, to ieſt: albo na pomoc cieślom, gra-
barzom, mularzom, lub też na inney iakiey
usługi ſprawowanie, a od godziny 11. do 1.
po południu znowu wypocznienie maiąc ſo-
bie pozwolone, powracać do ſwoich robot
maią, y poty te wykonywać, poki czas za-
przężenia znowu koni nie naſtąpi. Powroci-
wſzy zaś iuż w wieczor z roboty po nakar-
mieniu, iak ſię wyżey rzekło, koni, wozy
ſam Fabryczny opatrzy, y co ſię znaydzie
zepſutego, zaraz naprawić każe, ażeby nic
rannego nie mitrężyło roboty czaſu do wyi-
ścia, a po pacierzach z niemi odmowionych
wieczornych ſtrzedz będzie, ażeby żaden pa-
robek nocy w karczmie na hultayſtwie nie
trawił, ale żeby wſzyſcy przy koniach nie-
odſtępnemi przez całą noc byli, a o przeſtę-
pnych ma zaraz donoſić zwierzchności, nie
ſtawaiąc ſię ſam w odpowiedzi ſkarbowi.

Ciężar na 4. konie zawſze proporcyonalny
być ma włożony, cegieł 200. zdaie ſię być
lekkim ciężarem dla 4. koni, gdyż 400. ce-
gieł 1500. funtow ważą powſzechnie, co ieſt
wymierzonym ciężarem na 4. konie licząc ce-
głę iednę po 4 funty.

Zimą parobcy wieczorow na prożnowa-
niu trawić nie maią, ale przy świetle lampy,

albo ſiana porcye wiązać, albo ſieczkę rznąć, albo koſzyki pleść, lub koło wozow, ſzley, powrozow, oprawkę czynić, czego wſzyſtkiego nieodſtępnym być Fabryczny ſtrożem, iako zwierzchność do porządku każdy rzeczy zawſze y wſzędzie potrzebna.

Koni fabrycznych nikt używać na żadną potrzebę mocy nie ma, a dowiedzione w tey mierze Fabrycznego przeſtępſtwo, albo dobrowolność, ukarane zoſtanie.

W czas ſlotny koni do fabryk zażywać nie należy, bo ſię ściągaią, y z łatwością przecieraią, co ich czyni niezdolnemi na długi czas do dalſzey pracy y uſługi.

Lulek kurzyć parobkom pozwalać nigdy nie będzie, dla zapuſzczenia ſtrzeż Boże gdzie ognia, czego pierwſzym Fabryczny ſtawać ſię powinien przykładem.

Utrzymywanie w porządku wozow, ſani, kar, taczek, zatoczenie onych codziennie w wieczor pod ſzopę, ażeby na ſlocie y roſie nie ſtały, ſzpadle, ſiekiery, rydle, naczynie mularſkie, po robotach porządnie zebranie, y na mieyſcu powinnym od każdego mayſtra zło-

żenie, ieſt powinnością dopatrzyć Fabrycznego, a ktoby tego czynić opuścił, za każdy raz po ſrebrnym groſzu ma być mu wytrącono z dni iego zarobnych, dla tego nikogo z fabryki puścić Fabryczny nie powinien, poty, poki każdey rzeczy porządnie zniesioney nie obaczy.

Ze ſzkodą wielką byłoby ſkarbu, gdyby za pomocnikow przyimowane od Fabrycznego były dzieci, na nic do dobrey y ciągłey roboty nie zdatne, za ktòrą zawſze w odpowiedzi będzie Fabryczny ſkarbowi.

Białogłowy do żadney nigdy roboty przy fabryce być użyte nie powinny, y te nawet, ktòre ieść przynoſzą, bawić nie dłużey maią, tylko poty, poki rzemieślnicy nie ziedzą, co pilney także exekucyi zaleca ſię Fabrycznego.

Raporty codzienne być mi maią podawane w wieczor roboty parobkow, y każdego rzemieślnika, z wyrażeniem wiele co y gdzie zrobili, podobnych raportow forma daie ſię na Tabelli pod liczbą 57.

Tartak że pod dozorem także zoſtaie Fabrycznego, więc co piątek ieździć powinien dla iego obrachowania, wiele kłod ktòrego

dnia tarł, co wytarł, y czy podług liczby sztuk w stawie wyrażoney, iako iest na Tabelli pod liczbą 58. y 59. a policzywszy tak zrobioną robotę, iako y zostaiące ieszcze do tarcia kłody, w regestr zapisze, y do podpisu mego na sessyi poda, a perceptę tarcic, balow, łat, opołkow, w regestr swoy mieć będzie zapisany od Pana Gubernatora na tygodniowey sessyi.

Wywoz kłod zimą iaki będzie, na tyle zaświadczenienie swoie da Fabryczny Oberstrażnikowi, który wzaiemnie do percepty iego swoią ręką te wpisze.

Belek grubość z proporcyi Architektury powzięta, według szerokości domu y onego długości, że powszechnie zostaie nie znaioma, dla tego na Tabelli pod liczbą 60. ią łączę, bez czego ani dach trwały, ani budynek mocny być nigdy nie może.

Tych rzemieślnikow którzy za dzienne swoie biorą roboty zapłatę, dozor naypilnieyszy być ma, ażeby przez niedbalstwo Fabrycznego, dzień nieużytecznie y na samym bałamuceniu spędzony, z krzywdą skarbu darmo płacony nie został. Z tych liku są pryncypalnie mularze y ich pomocnicy wiel-

kiey życzliwey attencyi Fabrycznego potrzebuiący, każdy z nich w cudzych kraiach dobry mayſter wyrabia 1134. cegieł, co czyni muru połczwarta ſążnia kwadratowego, na grubość dwoch cegieł w ſzerokość kładzionych, drugiey mniey zręczney podobnegoż muru, 3. ſążnie na dzień zrobi, albo 972. cegły wyrobi, do każdych 300. cegieł po korcu wapna potrzebuiąc, nie wprzod tedy płaceni zoſtawać powinni, aż tyle ich wyrobią, dla czego każdemu mayſtrowi na dzień po tyle zwieść cegły należy, wiele wyrobić ma, za co dopiero zapłatę roboty dzienney wziąć powinien, do każdego mayſtra dodaie ſię pomocnik ieden, a gdy materyały ſą odległe, to po dwu mieć ich maią, na ſążeń zaś muru kwadratowego kubicznego 4600. cegieł ſię liczy.

Strycharz y cegielnia ieſt iednym z naypotrzebnieyſzych atttencyi Fabrycznego celem, bo od iego roboty złey lub dobrey, moc cała murow zawiſła, ſtrycharz więc ieſt ieden ze wſzyſtkich rzemieślnikow, który może nie zdatnym zrobić koſzt naywiękſzy, y ieszcze okazyą wielorakiego nieſzczęścia, czego żeby ſię uchronić, należy naypilniey doglądać roboty ſtrycharza. Cegła gdyby by-

ła mocna y trwała, powinna być nayprzod do niey glina w swoim gatunku dobrze y wiadomie wybrana, tłusta y marglu w sobie nie maiąca, co chcąc tym lepiey poznać serwaserową wodą, probuią ią tym sposobem, iak się u mnie praktykuie. Glina choćby naylepsza była, gdy nie uleżała, gdy mrozem zwarzona nie zostaie, słabą zawsze robić będzie cegłę, dla tego czas iey kopania iest Styczeń y Luty, w których miesiącach przygotować należy na całą letnią robotę. Stopa kubiczna gliny daie 18 cegieł y ćwierć, z formy tey, iaka iest w skarbie, do którey wielości przylewa się puł stopy kubiczney wody, a do sążnia ziemi, 31 stop kubicznych piasku wsypuie się, te porcye wszystkie, każdy dobry rzemieślnik wiedzieć koniecznie powinien, bo bez tego nic nigdy dobrze y doskonale umieć y zrobić nie potrafi, raz więc wymierzywszy wiele do pewney proporcyi gliny, przylać y wsypać czego należy, raz wraz dobrze robić będzie, y przypadkowi nic nie podda. Fabrycznemu też także ta wiadomość iest koniecznie potrzebna, dla rozeznania umieiętności strycharza, y nauczenia iego, gdy postrzeże defekt y nieregularność w robocie iego,

zawsze

zawſze niemal wſzędzie poſpolity w naſzym kraiu, gdy umieiętności rzemioſł w proſtych ludziach ſą bez inney żadney nauki, tylko przez ſukceſſye ſpadkową dzieci po oycu ſzczególnie nabyte, te więc robot niedoſtateczność dźwignąć koniecznie Fabryczny powinien, a każdey rzeczy maiąc znaiomość, zabeśpieczać ſkarbowi pewność ſwego dozoru.

Wypalenie cegły ieſt także niemnieyſzą ſtrycharza umieiętnością, w którey poſtrzegłſzy Fabryczny w pierwſzym wypaleniu pieca defekt, dalſzey zaraz zabronić roboty powinien ſtrycharzowi, y zaraz donieść o tym ſkarbowi, zapobiegaiąc dalſzey ſzkody iego, przez ſtratę gliny dobrze uprawney, drew źle ſpalonych, y w czaſie roboty nie trwałey murow koſztownych.

W cudzych kraiach ieden ſtrycharz 8 tyſięcy a naymniey 7 tyſięcy za godzin w dniu 13 wybić potrafi, a 13 ludzi w cegielni za 16 dni pięćkroćſtotyſięcy wybiiaią cegły. Ten przykład mało co tu ſłużyć może, gdzie w ſtrycharzach niemaſz chęci zebrania uczciwego dla żony y dzieci maiątku, tylko zarobienia ſobie kilka groſzy na wodkę co-

dziennie, w którey topi pamięć osierocenia żony y dzieci, y ich rostawienia w ubostwie przy wyżebranym chlebie, takowy więc oyciec czy wart iest tego imienia, łatwo każdy wnieść sobie może.

Cegły wielkość ma być długości calow 13. szerokości calow 8. grubości calow 4.

Dachowka wielka ma mieć długości calow 12. szerokości calow 9.

Dachowka mała ma mieć długości calow 10. szerokości calow 7.

Cegła na kominy ma być długości calow 8. szerokości calow 4. a grubości calow 2. ta zaś ma być na tę potrzebę zawsze nie palona zażywana.

Cegła na posackę ma mieć 10. calow długości, 5. calow szerokości, a połtrzecia cala grubości, więc iey 90. sztuk płasko układanych sążeń zaymuie, a na kant zaś gdy zostanie kładziona, 180 sztuk potrzeba.

Do zwyczaynych izb kwadratowa na posackę robi się cegła po 6. 8. lub 9. cali, dru-

gą robią ieſzcze mocnieyſzą po 8. 6. lub 4. cale w koſtkę, rowny rozmiar maiącą. Rzymianie używali na ciągłego muru wyrobienie trzyangularney cegły, po 12 calow z każdego boku maiącey, a połtora cała grubości, każdy więc wnieść może, że te mury nie rownie tęwałość większą miały przez ich związanie.

Robota zimą dachowki być ma powſzechną ſtrycharza, bo w izbie ciepłey ſiedząc, ma do tego całą ſpoſobność, czego dopatrzyć kakże Fabryczny powinien.

Do 100. tyſięcy cegły 18. ſążni drew wychodzić powinno, ktore zwiezione zimą być maią na trzech piecow wypalenie, y złożone w ſzopie pod kluczem Fabrycznego do czaſu roboty ieſienney.

Cegły robienie całe lato zaprzątać ſtrycharza ma, a w pogodne czaſy ią robią; 12. godzin ieſt doſtateczne do iey wyſchnięcia po wybiciu iey z formy. Jeżeliby zaś zbyt palące ſłońce dnia ktorego było, na ten czas wykładaiąc ią na powietrze, piaſkiem poſypywać należy, ażeby zbyt prędko nie ſchła, boby ſię padała, coby ią nieużyteczną na nic zrobiło.

Od początku Września w cegielni palenie cegły zaczynać się powinno z całoletniey oney roboty.

Gruz do brania pozwolony nikomu być nie ma, bo ten wywożąc na groble, y na gościńcach nifkie mieyfca zafypuiąc, nayzdatnieyfzą y naymocnieyfzą zrobi drog naprawę, dla tego iefienią y zimą parobcy wywozić go maią karami, pod które gdy się zdarzy potrzeba zaprzęgania kiedy po parze koni dla wywozu piafku, gliny, gruzu, wapna, rozbierać ich trzeba, biorąc 3 pieszych ludzi z pańfzczyzny do liku potrzebnych parobkow do wozow.

Pieca wapiennego dozor ieft także w obowiązku Fabrycznego, co rownie gruntowney iego potrzebuie znaiomości, żeby kofzt y tu daremny dla fkarbu nie był.

Wapno ieft dwoiftego gatunku, kamienne y ziemne; pierwfze dla tego tak się zowie, że się z kamieni pali; drugie dla tego, że z ziemi się kopie nakfztałt gliny białey będącey, którą klinami w wielkich fztukach kopiąc doftawaią, iedno y grugie ma rowne przymioty, zawfze po wypaleniu y

zgaſzeniu leżąc długo na powietrzu otwartym, traci ſwoię moc przez ten poſpolity przymiot wapna, y własność iego, że wciąga w ſiebie uſtawicznie powietrze zwane *aer fixus*, ktore przez pierwſze palenie wypędzone z niego zoſtaie, żeby więc tak zepſute wapno chcieć do czego użyć, trzebaby go powtornie palić, y dopiero używać.

Drugi przymiot wapna ieſt ten, że świeżo palone ieſt naymocnieyſze, dla tego, że mało ieſzcze w ſiebie ma wciągnionego powietrza, iak ſię wyżey go nazwało *Aer fixus* co go pſuie, czemu zapobiegaiąc należy go palić zawſze, w małych coraz częściach, y świeże zaraz używać, albo go też grzebać w dołach przykrytych, tamuiących mu kommunikacyi z powierzchownym powietrzem.

Wapno zaś do wyprawy y ſztukateryi zazywać ſię maiące użyte, przegniłe być ma, dla tego na podobne użycie nietylko w dołach chowane być powinno, ale ieſzcze y wodą zalane, ażeby ze 6. mieſięcy tak ſię uleżało, idźmyż teraz do palenia iego ſpoſobu,

Piec otwarty zrobiony być ma z kamieni, a potym ziemia wapienna troſzkę przeſchła w nim układana, pomiedzy którą wtykaią ſię świece tak zwane długie wąſkie drewna, dla zrobienia luftow y łatwości przeięcia iey wſkroś ogniem, iak wierzch iey zielenić zacznie, znakiem ieſt dopalaiącego ſię wapna, co chcąc tym bardziey doświadczyć, probuią tym ſpoſobem, noż w śrzodek wapna palonego wſadzaią, gdy kamyczki czuć ſię daią, znakiem to ieſt, że nie dogaſzone wapno; gdy ſię czyſty noż wyimuie, to znać że wody w nim wiele ieſt wlaney, a gdy przy nożu przylepione wapna części znayduią ſię, dopiero na ten czas za cale dobrze zgaſzone być uznane powinno, albo też wzięty kawałek z pieca, y zgaſzony z łatwością to ukazać może. Na wypalenie pieca o 40 korcach wapna, 12 fur chłopſkich drew wyſtarcza, po wypaleniu zaś gdy zgaſzone zoſtanie, kratkować go do użycia należy.

Wapno po wypaleniu połowę, lekſzym ſię ſtaie iak ieſt w ziemi po wypędzeniu z niego powietrza.

Piaſek naygrubſzy do mieſzania z wapnem do roboty użyty być powinien, bo y to moc czyni murow.

Gdy ſię w Warſzawie wapno kupuie galerami, zakopuią go, każdy z nich ma powſzechnie 18. łaſztow, w każdym po 60. beczek, łaſzt, ten zaś iak do czaſu rożnie ſię płaci, cena iednak iego powſzechnie ieſt 50 złotych.

Te ſą wſzyſtkie Fabrycznego uſług obowiązki, które tracic będą zawſze w nadgrodzie te imie, iak prędko wierność, pilność, exekucya rozkazow, życzliwość y regularność, iſtoty ich poznawać nie da. Te zaś przymioty poſtrzeżone od zwierzchności, zabeśpieczać dopiero mu będą wdzięczność, którey uchybiać nikt nigdzie nie waży ſię, gdzie ozdobną cnotę widzi, y ſiebie ſzacować rozkazuiącą, naypoważnieyſzey zwierzchności.

Tabella Magazynu Fabrycznego percepty.

Naczynie Zelazne Rzemieślnicze.																									
Piły.		Swidry.		Dłuta		Młoty		Oſzardy																	
Trackie.	Poprzeczne.	Więkſze.	Mnieyſze.	Więkſze.	Mnieyſze.	Więkſze.	Mnieyſze.	Więkſze.	Mnieyſze.	Szpadle.	Siekiery.	Kowadła	Klamry.	Rydle.	Kołka.	Blachy.	Lony.	Ryffy.	Blachy z podoſkami.	Łancuchy	Kliny.	Moryki.	Czopy.	Drągi.	Miechy
S	z	t	u	k	i.																				

Naczynie Drewniane.																
Tarcice.							Bale.									
Dębowe.	Cypryſſowe.	Soſnowe.	Lipowe	Jeſionowe	Olſzowe.	Bukowe.	Powzdłużne.	Poprzeczne.	Kadzie.	Wiaderka.	Cebrzyki.	Szle.	Wozy.	Taczki.	Kary.	Sanie.
S	z	t	u	k	i.											

Do Budowli ſłużące rzeczy.																								
Marmur.																								
Biały.	Czarny.	Nogi.	Kaffle.	Narożniki.	Korony.	Drzwi	Okna.	Futrowania	Zamki Żelaźne.	Zamki powlekane moſiężne.	Okucia do Drzwi.	Okucia do Okien.	Okucia do Okięnic.	Klamki.	Gips.	Wapno.	Dachowka	Cegła.	Poſadzki.	Szkła.	Gonty.	Ołow.	Kreyda.	Farby.
S	z	t	u	k	i.										Korce.		Tyſiące.		Tafle.					

Obrachowanie Materyałow Każdey Budowli stawianey.

Wyrazenie co gdzie Zrobionego w Roku N. N.	Podwaliny.	Dyle.	Pławtwie.	Krokwie	Rygle.	Opułki na Sól.	Gonty.	Tarcice.		Laty Bale.				Dranie.	Drzwi.	Na wiązanie do Dachu.	Zamki.	Cegła.	Kafle	Okna	Szkła
								Połtora Calowe.	Calowe.	Pułtora Calowe.	Calowe.	Powzdłużne.	Poprzeczne.								
						S		z		t		u		k		i.					

Regestratura y Proba Zelaza rozchodu u Kowalow y Slusarzów.

Czas.			Imiona Rzemieślnikow.	Co robił.	Wiele na to wziął.			Wiele na to Wyszło.			w Ciękiey robocie na 100 Funtów Upału Funtow 40.	Na Grubey robocie na 100 Funtów Upału Funtów 10.	Na robocie Slusarskiey na 100 Funtów Upału Funtów 15.			Otrącenie na iakie potrzeby Upału.			Aktualność do oddania przez Rzemieślnika.		
Rok.	Miesiące.	Dnie.			Kamienie.	Fónty.	Łóty.	Kamienie.	Fónty.	Łóty.			Kamienie.	Fónty.	Łóty.	Kamienie.	Fónty.	Łóty.	Kamienie.	Fónty.	Łóty.
		15	Kasper Slusarz — — —	Na Zamki		150			100					15			15			140	
			Szyna na Koło — — —																		
			Sztab pod drągi u karet — 2																		
			Szrub — — — 12																		
			Kopa Szynalow — — —		6																
			Na okucie Wozu z kołami y wszystkiemi potrzebami	—	6	20															
			Na okucie Kar 4ro Konnych — —	—	1	20															
			Na zrobienie Podkow bez Ufnalow 20	—	—	36															
			Na zrobienie Siekier Ciesielskich — 6	—	1	20															
			Na zrobienie Bosakow do Ognia — 5	—	—																
			Kopa Ufnalow — — —	—	—																
			Kopa Cwieczkow — — —	—	—																
			Para Osi zelażnych — — —	—	—																
			Para Blach na Osi drewniane — —	—	—																
			Para Buxow — — — —	—	—																
			Para Ryhew — — — —	—	—																
			Para Busztynkow — — —	—	—																
			Para Wyrwantow — — —	—	—																
			Para Cybantow — — —	—	—																
			Para Kurczab — — —	—	—																
			Sworzeń — — — —	—	—																
			Para Łancuchów do Krzyżownic — —	—	—																
			Para — — do Luszni — —	—	—	12															
			Para Łancuchów do Naszelnik — —	—	—	6	21														
			Para Obręczy do pobicia beczek —	—																	

Regestr Roboty codziennie zapisywaney.

		Dnie Miesiąca							Ogólność Dni.
		1	2	3	4	5	6	7	

Ustanowienie Porządku w Tartaku, podług którego Rachunki w czasie słuchane być maią. Y Regestra codziennych przychodow y rozchodow zapisywane.

Długość ustanowiona raz na zawsze kłod sążniowych sążni 4ry.

Ustanowienie, iak wiele na dzień ieden wytrzeć się powinno kłod do iakiey roboty.					Lik wycieraiących się sztuk z kłody iedney.					Opułkow od każdey kłody, w iakieykolwiek robocie 2.	Wyrachowanie wiele na dzień ieden wytrzeć się powinno na inne robotę na Tartaku.					Opułki.
w Tarcicach.		w Balach 3 calowyh kłod 4ry.	w Łatach.		Tarcice.		Balów 3 calowych 4ry.	Łaty.			Tarcice.		Balow 16	Łaty.		
Półtora calowych kłod 3.	Calowych kłod 2.		Półtora calowych kłod $2\frac{1}{2}$.	Calowych kłod 2.	Półtora calowych 7.	Calowych 9.		Półtora calowych 26.	Calowych 30.		Półtora calowych $17\frac{1}{2}$.	Calowych 18.		Półtora calowych 65.	Calowych 60.	

Użyteczność tych sztuk podług gatunku roboty.

BALE	TARCICE	TARCICE	ŁATY	ŁATY	Opułki do domow
na Posadzki podłożenie	Półtora calowe na posadzki y pułapy zwierzchnie na drżwi y lamperye.	calowe na Stolarskie y Ciesielskie roboty na sufity, niszey szafy.	Półtora calowe do pobicia dachow pod gonty y dachowki.	calowe na lisztwy do obicia Stolarskiey roboty.	zwyczaynych, Hollenderni, staien na ściele, parkany y rożne gospodarskie potrzeby.

Jeżeliby zaś oprocz kłod sosnowych, inne kłody tarte były; tedy gdy tych ustanowy liku wytarcia nie ma opisaney, przeto takowe kłody, iako nie często tarte bywaią, tak sposob takowey roboty dozorowi pilnemu oddaie się Pisarza fabrycznego, a wielość wyszłych kłod do tarcia, y z nich sztuk wytartych zapisane być powinno w Regestraturze codzienney, podług rozliniowania na gatunek takiey roboty.

Regestr codziennego wytarcia Drzewa na Tartaku, y z tegoż Expensy, na Raportach Tygodniowych do podpisu Xiężnie Jmości podawany.

CZAS.			Kłody do tarcia		Sztuki z kłod wytarte.																
			Sosnowe	Wyraźniej za pisywane te kłody, które przypadkownie trzeć się będą, oprocz sosnowych.	Sosnowe do Magazynu weszłe							Expens onych.									
Rok.	Miesiące.	Dnie.			Tarcice.		Łaty.		Bale.		Opułki.	Miesiąc.	Dzień.	Magazyn	Stolarze.	Fabryka.	Potoczna Expens.	Na iakie użycie.	w Które mieysce wzięte.	Kłody zostaiące się w Tartakach.	
					Półtora Calowe.	Calowe.	Połtora Calowe.	Calowe.	Lik.	Miara grubości. Cale.											

Tabella grubości Belek y poprzecznych Belek w proporcyi ich długości.

Grubość Belek od 3ch ſtop, do 3ch ſtop zachowana			Poprzecznych Belek grubość od 3ch ſtop, do 3ch ſtop rachowana.		
Długość.	*Szerokość*	*Wyſokość.*	*Długość.*	*Szerokość.*	*Wyſokość.*
12 Stop.	10 Calow.	12 Calow.	9 Stop.	4 Calow.	6 Calow.
15	11	13	12	5	7
18	12	15	15	6	8
21	13	16	18	7	9
24	14	18	21	8	10
27	15	19	24	9	11
30	16	21	27	10	12
33	17	22	30	11	13
36	18	23			
39	19	24			
42	20	25			